

војни службеник ванр. проф. др Станислав Стојановић, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране
потпуковник доц. др Срђан Благојевић, Војна академија, Универзитет одбране
војни службеник доц. др Хатица Бериша, Школа националне одбране, Универзитет одбране
војни службеник доц. др Небојша Драговић, Војна академија, Универзитет одбране
генерал-мајор у пензији проф. др Митар Ковач, Факултет за пројектни и иновациони менаџмент

Извештај о оцени докторске дисертације
потпуковник сц Љубомир Дуловића,
д о с т а в љ а.-

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

Наставно-научно веће

Одлуком Већа за друштвено-хуманистичке науке Војне академије, И број 148-10 од 07. фебруара 2020. године именовани смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације пп сц Дуловић Љубомира под насловом: "СТАНОВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КАО ЧИНИЛАЦ СИСТЕМА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У УСЛОВИМА ГЛОБАЛНИХ ЕКОНОМСКИХ ПРОЦЕСА".

Након прегледа и свеобухватне анализе докторске дисертације, а на основу члана 10. Правилника о пријави, изради и одбрани докторске дисертације и промоцији доктора наука („Службени војни лист“, 20/12) и члана 34. Статута Војне академије („Службени војни лист“, 17/12), Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1.1. Биографија кандидата

Потпуковник сц Љубомир Дуловић рођен 29.11.1968. године у Земуну, Република Србија, од оца Петра и мајке Бранке. Основну школу завршио је у Земуну. Након завршетка средње економске школе–рачуноводствени техничар 1987. године са одличним успехом, уписује Војну академију Копнене Војске – интендантски смер, коју је са врло добрим успехом завршио 1991. године.

Обављао је различите дужности, командир наставног вода, командир чете (за складиштење ИнМС), командант батаљона уједно помоћник команданта у Логистичкој бази, референт и начелник ИнСл у органима за позадину у Команди бригаде и пука, референт на пословима развоја и опремања и организације и формације УПиР (Ј-5) у следећим местима службовања; Свилајнац, Шабац, Сремска Митровица, Крагујевац, Београд. Оцењиван је врлодобрим и одличним службеним оценама у току службе, а за заслуге у раду више пута је одликован, награђиван и похваљиван.

Академске студије II степена: последипломски студиј, облика специјализација, област интендантско обезбеђење успешно је завршио 2004. године са просечном оценом 8,83, одличан.

Успешно је похађао курсеве:

Курс за официра логистике у МнОп (2007); Курс страног језика - Енглески језик, ниво средњи (2005); Курс страног језика - Персијски језик, ниво средњи (2011) и поседује сертификате према STANAG-6001, 2.1.2.1 (2010) и ECDL (2008);

Кандидат је 2013. године уписао докторске академске студије на студијском програму Менаџмент у одбрани у Војној академији Универзитета одбране у Београду.

1.2. Објављени радови

До сада је објавио следеће ауторске и коауторске научне и стручне радове:

Рад у водећем часопису националног значаја М51

1. Дуловић, Љ.: **Законодавни оквир за ангажовање ВС у ванредним ситуацијама – Војно дело, јесен 2014.**
2. Дуловић, Љ.: **Савет за националну безбедност – Војно дело, 2/2015.**
3. Дуловић, Љ.: **Глобални процеси и ефекат на економију и безбедност – Војно дело, 5/2016.**
4. Дуловић, Љ., Славковић, Р.: **Организовање за реализацију војне операције као објекта пројектног менаџмента – Војно дело, 7/2016.**
5. Бајрами, Ш., Славковић, Р., Дуловић, Љ.: **Управљање трошковима операције Војске Србије – Војно дело, 2/2017.**
6. Николић, С., Дуловић, Љ., Прошић, П.: **Специфични захтеви који битно утичу на развој униформе – Војно дело, 6/2017, 219-232.**
7. Дуловић, Љ., Милојевић, Ж.: **Безбедносни изазови за СР Немачку-демографске промене становништва и миграције – Војно дело, 8/2017, 163-167.**

Предавање по позиву са међународног скупа штампано у целини М31

8. Мишић, И., Павловић, Р., Дуловић, Љ.: **Утицај неолибералистичке политике на економију и безбедност Републике Србије, Зборник радова: 7TH INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC CONFERENCE EUROBRAND, Зрењанин, 2013.**

Саопштење са међународног скупа штампано у целини М33

9. Дуловић, Љ.: **Вишекритеријумско одлучивање у процесу опремања НВО у ВС,** Зборник радова YU INFO: 20th conference an exhibition, Копаоник 9.-13. март 2014, ст. 227-233.
10. Дуловић, Љ.: **Примена система за подршку одлучивању у променама војне организације ВС,** XVIII Интернационални симпозијум из Пројектног менаџмента – Зборник радова: Упављање пројектима у ИТ окружењу, Београд, 2014.
11. Дуловић, Љ., Бајрами, Ш., Контић, Љ.: **Менаџмент и трошкови операције ВС –** Научно-стручни скуп Економска анализа цене коштања операција војске, Београд, 2014.
12. Бајрами, Ш., Славковић, Р., Дуловић, Љ.: **Модел прорачуна цене коштања операције –** Научно-стручни скуп Економска анализа цене коштања операција војске, Београд, 2014.
13. Костић, М., Дуловић, Љ.: **Примена методе транспортног проблема у оптимизацији снабдевања у логистичкој подршци оружаних снага,** Зборник радова: SYM-OP-IS 2016, Тара.

2. ПРИКАЗ САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација кандидата потпуковника сц Љубомира Дуловића под насловом "СТАНОВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КАО ЧИНИЛАЦ СИСТЕМА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У УСЛОВИМА ГЛОБАЛНИХ ЕКОНОМСКИХ ПРОЦЕСА", обима је 371 страница, од чега је 23 стране попис литературе са 363 извора. Поред тих 363 наслова аутор је навео и 38 интернет адреса, као извор литературе. Рад је илустрован са 53 табеле, 15 графикона и 6 слика.

Докторска дисертација, поред увода, закључка и коришћене литературе, обухвата следећа делове:

1. Глобалне економске промене
2. Социоекономске промене у Републици Србији
3. Људски ресурси у систему националне безбедности
4. Анализа и тумачење показатеља о становништву Републике Србије као чиниоцу система националне безбедности.

У уводном делу рада кандидат је дефинисао методолошки оквир истраживања, где је на основу разрађене суштине проблема истраживања, хипотетичких ставова и основног питања, предмет истраживања дефинисан је под насловом: „**Становништво као чинилац система националне безбедности у условима глобалних економских процеса у периоду после рушења Берлинског зида.**“.

У складу са сазнањем и основним својствима предмета истраживања, кандидат је описао и дефинисао кључне појмове као што су становништво, глобални процеси, систем националне безбедности Републике Србије, систем одбране Републике Србије и дефинисао је операционално одређење предмета истраживања. Имајући у виду да је предмет истраживања усмерен ка комплексном утицају веза и односа становништва Републике Србије и глобалних економских процеса а ради обављања безбедносне и

одбрамбене функције, на нивоу државе, као научни циљ су дефинисани научна дескрипција, научно предвиђање, као и одређени елементи научног објашњења.

Кандидат је као најважније задатке истраживачког поступка утврдио следеће:

- Што објективнија систематизација и анализа глобалних процеса одређених неолибералним концептом, становништва Републике Србије и система националне безбедности Републике Србије;
- Идентификовање односа стања и кретања становништва и система националне безбедности у условима глобалних економских процеса;
- Анализа узрочно-последичне повезаности глобалних економских процеса и становништва са безбедносном и одбрамбеном функцијом коју обавља систем националне безбедности;

На основу дефинисаних циљева и задатака истраживања кандидат је поставио следећу основну хипотезу: „Становништво Републике Србије мења се у условима глобалних економских процеса. Промене у демографској ситуацији Републике Србије могу и даље резултирати стањем које неодговара потребама система националне безбедности.“

Основну хипотезу кандидат је коректно методолошки и садржајно операционализовао кроз четири посебне (развијајуће) хипотезе:

Прва појединачна хипотеза гласи: „Глобалне економске промене, које се пре свега односе на стварање светског слободног тржишта, проузрокују битне социоекономске и безбедносне последице.“

Друга појединачна хипотеза гласи: „Глобални економски процеси у функцији остваривања интереса најмоћнијих западних земаља, кроз неолибералну доктрину садржану у препорукама и мерама светских финансијских и економских институција и активностима мултинационалних компанија мењају социоекономску структуру Републике Србије.“

Трећа појединачна хипотеза гласи: „Промене у Републици Србији значајно утичу на становништво Републике Србије, доводећи до промене броја и структуре становништва са негативним предзнаком.“

Четврта појединачна хипотеза гласи: „Диспропорција између потреба и могућности за становништвом које подлеже војној обавези даље ће се интензивирати због укупних негативних демографских трендова.“

У складу са комплексношћу предмета истраживања и постављеним циљевима кандидат је дефинисао начин примене свих основних метода са тежиштем на методи каузалне анализе; индуктивно-дедуктивне методе, статистичке методе и методе моделовања од опште научних метода; метода за прикупљање података - метода анализе садржаја докумената и писаних извора.

Први део овог рада под називом „Глобалне економске промене“, фокусиран је на анализу и појмовно одређење економске глобализације и глобалних економских процеса, који се снажно рефлектују на актуелно стање друштвених односа и будућност.

Кандидат је исправно закључио да друштвени односи испољавају се као процес и стање и директно утичу на демографске процесе у будућности. Сагледао је и различито поимање неолибералног концепта глобалних економских процеса, његове одлике, одређење и противуречности, као и последице које производи. Приказао је и аргументовао да концентрација моћи, коју је створио у процесу глобализације и неолиберални економски концепт са глобалним финансијским и економским институцијама, одлучујуће утиче на међународне монетарне, инвестиционе и трговинске токове. Индиректно такви процеси утичу на демографска кретања и на систем безбедности и одбране.

У оквиру ових разматрања приказао је институционални оквир за функционисање глобалних економских процеса кроз деловање Међународног монетарног фонда, Светске банке и Светске трговинске организације, чиме је истакао њихову значајну улогу као светских финансијских и економских институција. Кандидат исправно указује да одлучујући утицај који остварују на глобалну економију и економске односе чини их уједно и носиоцима глобалних економских процеса. С тим у вези, он наглашава да амбијент који стварају највише погодује мултинационалним компанијама (МНК) чинећи их доминантним не само у економској већ и политичкој, социјалној и културној сфери. У том оквиру дао је појам, циљ, карактер, моћ мултинационалних компанија и њихов удео у светској привреди. Управо, увећана моћ мултинационалних компанија минимизира улогу државе и чини их слабијим актерима, немоћним да контролишу глобалне економске процесе. На тај начин нова дистрибуција моћи чини Међународни монетарни фонд (ММФ), Светску банку (СБ), Светску трговинску организацију (СТО), мултинационалне компаније (МНК) и велике силе кључним актерима глобалних економских процеса.

Кандидат је разматрао и интеграције као једну од полазних тачака неолибералног концепта глобализације. У том смислу указао је и на упоредне дезинтеграционе процесе, настале као последица тежњи за монополистичким положајем Сједињених Америчких Држава (САД) и њених савезника у глобалним економским процесима, који су генерисали стање нестабилности, сукоба и конфликта са дугорочним потенцијалом за бројне актуелне и веће опасности у свету. Упоредо кандидат је разматрао и ефекте глобалних економских процеса на сиромаштво, неједнакост и безбедност. Резултати су указали да глобални економски процеси и околности које генеришу условљавају пораст и продубљивање социоекономских и безбедносних ризика.

Други део рада под насловом „Социоекономске промене у Републици Србији“ посвећен је анализи ефеката до којих је довео неолиберализам, као економски концепт глобализације у Републици Србији. Кандидат исправно наглашава да транзиција која је имала за циљ успостављање функционалне тржишне привреде, применом неолибералног економског концепта уоквиреног мерама стабилизације, либерализације и приватизације, није оживела и оздравила привреду. Указао је и на погрешно тумачење да је мера успеха успешност спровођења ових мера, која су суштински средства којим се остварује успешна привредна реформа, чиме је изгубљена веза са економском стварности и правим циљевима привредне реформе које морају подразумевати економски раст, повећање запослености и раст животног стандарда.

Кандидат је анализирао стране директне инвестиције у нашој земљи, као и обим, динамику и секторску структуру прилива страног капитала. Приказао је да је већи део прилива страних директних инвестиција (СДИ) био повезан са процесом приватизације и

да због тога и није био у функцији привредног раста или развоја. Исправно је закључио да стране директне инвестиције не смеју бити једини спас иако представљају важну полугу економског развоја. Указао је и на предности и мањкавости државних подстицаја за привлачење СДИ у виду новчаних и других стимулација за отварање нових радних места. Притоме је истакао потребу сагледавања свих фактора од којих зависе позитивни и негативни ефекти СДИ и обезбеђење веће транспарентности поступка у приливу СДИ.

Фокус истраживања кандидат је дао на анализу примењених препорука неолибералног економског концепта који је пратио путем стања индикатора економског развоја и који представљају квантитативну оцену процеса спровођења привредних реформи. Сиромаштво је анализирано као вишедимензионалан проблем где и некономске димензије играју значајну улогу у његовом приказивању. Посебно је истакао далекосежне последице које сиромаштво има по стање и кретање становништва. У том смислу, говорио је о појмовном дефинисању и основним показатељима сиромаштва, дистрибуцији сиромаштва по регионима и типу насеља, категоријама становништа које су највише изложене ризику сиромаштва и о стању показатеља сиромаштва у Србији поређењем са подацима у ЕУ. Указао је на узајамни однос економског и демографског фактора, односно како промене економског и политичког чиниоца мењају становништво, тако и како становништво утиче на целокупни привредни и друштвени живот. Веза између економског и демографског фактора разматрана је у оквиру сагледавања кретања и структуре становништва у општинама различитог степена развијености. У том контексту, на основу презентованих демографских података које бележе неразвијене општине указано је на економску неразвијеност као основни разлог који води демографском назадовању са врло неповољним тенденцијама.

У трећем делу рада „Људски ресурси у систему националне безбедности“ кандидат је описао систем националне безбедности, систем одбране и Војску Србије, као његове подсистеме. Анализирани су људски ресурси као и њихова повезаност са кадровима у систему националне безбедности. Повезаност и условљеност система националне безбедности и становништва утврђена је преко људских ресурса, као чиниоца система националне безбедности који у ширем смислу чине сви људски потенцијали Р.Србије. Посебну пажњу усмерио је на стратегијски, доктринарни, нормативно-правни и плански оквир управљања људским ресурсима у ВС и подзаконска акта којим се стварају услови за извршење надлежности управљања људским ресурсима. Представљен је посебан значај примарне улоге обуке и образовања у управљању људским ресурсима.

Четврти део рада под називом „Анализа и тумачење показатеља о становништву РС као чиниоцу система националне безбедности“ представља тежишни део ове докторске дисертације. Кандидат је сагледао демографско стање и тенденције у свету, Европи и суседним земљама. У том смислу, разматран је број, старост, природна и механичка кретања, дистрибуција и пројекција укупног становништва и становништва по вероисповести, а ради упоређивања са демографским показатељима у Републици Србији. Помоћу анализе проблема смањења броја становништва и процес билошког старења становништва Републике Србије идентификовани су негативни аспекти постојећег стања становништва Републике Србије. Презентоване су уобичајени, најважнији и најактуелнији показатељи по административно територијалним јединицама Републике Србије и целинама геопростора ратишта Србије, који се могу сагледати аналитичким радом на

основу табела које су добијене селекцијом и укрштањем обележја из пописних резултата и података Републичког завода за статистику, Министарства унутрашњих послова, Министарства финансија, Републичког геодетског завода, Националне службе за запошљавање и Института за заштиту здравља Србије, као што су: број становника и густина насељености; природно и механичко кретање-миграције (са више релевантних аспеката); социоекономска структура (од полно-старосне, етнокултурне, образовне до економске), и; пројекције становништва.

Индексом демографског ресурса и формираним моделом вишекритеријумске анализе, применом АХП методе на скуп критеријума обухваћених демографским развојем, одређени су вредносно демографски ресурси Републике Србије и територијалних јединица регионалног нивоа, а посматрани региони разврстани су кроз различите типове подручја, са аспекта карактеристика демографских ресурса и потенцијала. Приказан је размештај становништва на територији Србије по територијалним целинама, са посебним освртом на преразмештај становништва који карактерише пражњење пограничних делова и руралних средина. Сагледана је расположивост становништва према просторном размештају пројектоване величине Војске Србије, као и кретање становништва које подлеже војној обавези.

Ово је подразумевало додатну обраду података из пописа Републичког завода за статистику, селекцију и укрштање обележја неопходних за креирање табела, које су биле основа за аналитички рад, а потом за извођење закључака у складу са постављеним задацима.

У закључку дисертације презентована су кључна сазнања до којих се дошло о становништву Р.Србије, као чиниоцу система националне безбедности у условима глобалних економских процеса. Примењујући научне методе које су наведене у методолошком делу рада потврђена је генерална хипотеза истраживања, а то је да се становништво Р.Србије мења у условима глобалних економских процеса. Промене демографске ситуације у Р. Србији могу и даље резултирати стањем које не одговара потребама система националне безбедности, система одбране и Војске Србије.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Комисија констатује да докторска дисертација кандидата пп сц Љубомира Дуловића представља самостално научно дело које има задовољавајуће теоријско и методолошко утемељење и да као таква има теоријски допринос у изучавању демографских проблема становништва Р.Србије, посебно становништва као чиниоца система националне безбедности у условима глобалних економских процеса.

Ослањајући се на критичко преиспитивање теоријских извора и примену мултидисциплинарног приступа у истраживању, кандидат је отворио могућност за даља истраживања и унапређење теоријског разумевања стања и тенденција у будућности развоја становништва Републике Србије, као чиниоца система националне безбедности у условима глобалних економских процеса и проблема у обављању безбедносне и одбрамбене функције, који могу настати као последица демографских промена са негативним предзнаком.

У Дисертацији се на примерен начин презентује анализа становништва Р.Србије по најважнијим и најактуелнијим показатељима, по административно територијалним јединицама и целинама геопростора ратишта Србије, као и упоређивање са демографским стањем у свету, Европи и суседним земљама, а ради обављања безбедносне и одбрамбене функције у складу са потребама и могућностима уз истовремено спречавање нарушавања система националне безбедности. Дисертација може да представља основу за будућа истраживања сличних проблема.

Комисија сматра да дисертација добијеним резултатима може допринети унапређењу сагледавања становништва у условима глобалних економских процеса и значаја становништва као чиниоца система националне безбедности, а ради обезбеђења националних и одбрамбених интереса Републике Србије на потребном нивоу, као и умањењу штетних последица узрокованих негативним аспектом стања демографског фактора Србије, са транзиционим променама, на систем националне безбедности. Проблеми који се у Дисертацији разматрају као и закључци до којих се дошло имају значај за државе на простору Балкана, које пролазе кроз слична негативна демографска кретања, као што су ограничене демографске могућности и уједначен ритам промена. У том смислу резултати истраживања до којих је кандидат дошао, на основу теоријског уопштавања и анализе прикупљених података и установљених чињеница, представљају допринос научној анализи, али и практичној делатности везаној за систем националне безбедности. На бази тих показатеља омогућава се објективнија пројекција људских ресурса у систему националне безбедности и систему одбране.

Комисија оцењује да је докторска дисертација резултат самосталног рада кандидата, уз помоћ и сугестије ментора и чланова Комисије. Утврђени предмет истраживања, постављени циљеви, хипотезе и закључци до којих се у истраживању дошло потврђују да докторска дисертација сц Љубомира Дуловића испуњава потребне критеријуме за ниво дисертације. Коришћена литература, примерена је предмету истраживања и омогућава извођење теоријски и методолошки утемељених закључака. Докторска дисертација је у највећој мери писана јасним, прегледним и научним стилем, а коришћење терминологије је коректно и сагласно наукама и научним дисциплинама које се дотичу предмета истраживања.

Докторска дисертација је понудила задовољавајућу аргументацију да демографски проблеми, који мењају демографску структуру становништва, расту у условима глобалних економских процеса и генеришу негативан демографски тренд, представљајући озбиљан ограничавајући фактор и сталан извор штетних последица за укупан развој укључујући безбедност и одбрану.

Докторска дисертација је актуелизовала проблем становништва, као један од кључних ресурса сваке државе у свету. Негативни трендови глобализације и либерлног модела цивилизације и система вредности негативно се рефлектују на стање демографског фактора малих држава па и Р. Србије.

Комисија је става да релевантност и комплексност предмета истраживања, као и неспоран друштвени значај и допринос истраживане проблематике чине вредним резултате до којих се у дисертацији дошло. У том смислу, научни допринос дисертације се посебно огледа у следећем:

- Урађена је структурна и функционална дескрипција глобалних економских процеса, који су у основи узрок пада основних економских показатеља друштва, са значајним и дуготрајним порастом неједнакости, као и растом сиромаштва и ширењем социјалног раслојавања, указујући на неуспешност примењених економско-политичких мера у Републици Србији.
- Описани су идентификовани чиниоци економске стварности и функционисања привреде на основу економских показатеља који су битни за социјалну и демографску структуру Р.Србије, а последица су неолиберализма као економског концепта глобалних економских процеса који је наметнут у Европи и на Балкану.
- Утврђена је узрочно-последична повезаност демографских и друштвено-економских кретања, као и становништва и система националне безбедности. Тежиште је дато на истраживању условљености система националне безбедности и система одбране са неповољним демографским кретањима у Републици Србији.
- Презентовано је и илустровано стање, кретање, пројекција и прогноза становништва, које је засновано на подацима Републичког завода за статистику. Из таквих прегледа и описа јасно се могу утврдити трендови и тенденције које се значајно рефлектују на функционисање система националне безбедности.
- Потврђен је утицај демографских промена, које прати негативан тренд на демографске и економске промене и последице, које се одражавају на стање система националне безбедности. Демографске промене и последице нису ограничавајући фактор функционисања система националне безбедности у миру али у рату могу битно отежати и усложити функционисање система одбране и Војске Србије у спровођењу концепта тоталне одбране јер се села и погранични региони убрзано празне.

4. ЗАКЉУЧАК

Комисија закључује да докторска дисертација кандидата потпуковника сц Лубомира Дуловића „СТАНОВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КАО ЧИНИЛАЦ СИСТЕМА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У УСЛОВИМА ГЛОБАЛНИХ ЕКОНОМСКИХ ПРОЦЕСА“ представља самосталан научни рад у оквиру кога су испуњени циљеви истраживања, а остварен је пројектовани научни допринос, те предлаже Наставно-научном већу Војне академије да усвоји овај Извештај и одобри усмену јавну одбрану.

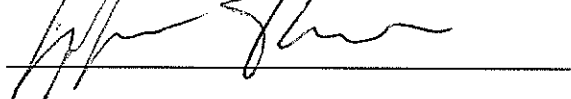
У Београду, _____ 2020. године

КОМИСИЈА

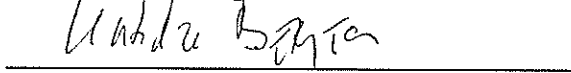
ванр. проф. др Станислав Стојановић, председник

доц. др Срђан Благојевић

доц. др Хагица Бериша

доц. др Небојша Драговић

ред. проф. др Митар Ковач

